

Atsiliepiamas apie Kęstučio Urbos lietuvių literatūros vadovėlio 10 klasei
LITERATŪROS TĖKMĖ antrąją dalį

Kai jau valtis įsisiūbavusi, gal ir lengviau plaukti, nors vadovėlio 10 klasei „Literatūros tėkmė“ medžiaga (greičiau Bendrojo ugdymo programa) verčia grįžti prie lietuvių literatūros ištakų, prie pasaulinės literatūros pradžios.

Vadovėlio I-asis skyrius „Biblija literatūros tėkmėje“ pradedamas klausimais, kas ir kada parašė Bibliją. Nesigiliančiam skaitytojui gali pasirodyti, kad Biblija gerokai jaunesnė už antikinę literatūrą, tad gali nustebinti pateikiami faktai, jog Biblijos užrašėjimas prasideda bent 1000 metų anksčiau nei sukurta „Iliada“. Supažindinama su svarbiausiais Biblijos veikėjais, įvardinti jų nuopelnai, veikla, paaiškinamos sąvokos. Daug dėmesio skiriama hebrajų kalbos raidai, o norintiems Bibliją pažinti giliau pateikiama nemažai medžiagos apie jos vertimus. Skyriuje pateikiama medžiaga skatina vesti integruotas pamokas su geografija, istorija, tikyba, kviečia orientotis į gilesnį apmąstymą, siūlo nevienareikšmių atsakymų, jaučiamos sąsajos su šių dienų aktualijomis, taip autorius ragina domėtis laiko atžvilgiu tolima literatūra, tolima pasaulėvoka. Skyriaus turinys apima ne tik Biblijos tiesų nagrinėjimą, bet ir kūrinius jos motyvais. Pateikiama medžiaga apie Bernardą Brazdžionį, jo kūrybą. Sonja Harnet „Sidabrinis asiliukas“ orientuotas į silpnųjų gebėjimų mokinius, o gabesniesiems tai nuoroda į gilesnius Biblijos tyrinėjimus.

Skyriaus apibendrinimą lydi gausa klausimų, užduočių, tad mokytojui belieka atsirinkti užduotis pagal jo mokinių lygį, gebėjimus, sudaroma galimybė užduotis diferencijuoti ir individualizuoti.

II skyrius „Renesanso epocha“ pradedamas Renesanso epochos apžvalga, kelia susižavėjimą mąstančių asmenybių paveikslai, stiprūs psichologiniai charakteriai, atskleidžiamas Renesanso epochos dėmesys tautinėms kalboms, žmogaus išaukštinimui, neribotų galimybių pripažinimui, visapusiško žmogaus idėjai.

§ 3. *Reformacija. Protestantizmas. Kонтреформacija* pristatomi religiniai reiškiniai, įtakoję mokslą ir švietimą. Nemažai dėmesio skiriama geografijos, astronomijos, fizikos, spaudos išradimams, tad vėl puikios temos integruotoms pamokoms, kompetencijų ugdymui. Pateikiama garsesnių Renesanso kūrėjų F. Petrarkos, Dž. Bokačo, E. Roterdamičio gyvenimo faktų ir jų kūrinių aprašų. Vadovėlio autorius kūrinių idėjas pateikia taip, kad peršasi išvada, jog XIV-XV amžių žmonės kentėjo nuo tokių pačių ydų, kurios nesvetimos ir XXI amžiaus jaunuoliams: neištikimybės, kūniškos meilės aukštinimo, tuštybės, puikumo. Abiejų kartų žmonės troško/ trokšta meilės. Analizuodami šio skyriaus kūrinius mokiniai suvoks, kad niekur labai toli nuo žmonijos pradžios jie nenubėgo, įtvirtins tokius terminus kaip hiperbolė, groteskas, alegorija, parabolė, utopinis.

Nei kūrinių, nei vadovėlio autoriui nesvetimas žodžio meniškumas, o žodyno turtingumą įrodo teiginys, jog F. Rable kvailio apibūdinimui rado apie 300 žodžių. Įdomu, kiek tokių apibūdinimų rastų dabartinis dešimtokas.

Nemažai vietos vadovėlyje skiriama klasikui V. Šekspyrui. Pateikiama įdomių faktų apie jo gyvenimą, kūrybą, gyvenimo prieštaračių suvokimą. Skirtingų autorių kūrinių pabaigų vertimai, kūrinio pabaiga originalo kalba leis mokiniams vertinti vertimų aiškumą, originalo atitikimą. Taip jie kviečiami suvokti, kurti, interpretuoti, bandyti verstti, lyginti vertėjų ir vienas antro darbus. Puiki medžiaga suvokimo, kūrybiškumo kompetencijoms ugdyti. Kūrinio aktualumą šių dienų visuomenei nesudėtinga įrodyti pateikiant tragedijos pastatymų teatrų scenose, pagrindinių vaidmenų atlikėjų sąrašus, kuriuose ir šių dienų jaunimo žvaigždžių pavardės.

M. Servanteso romanas *Don Kichotas* pristatomas kaip daugiaprasmis filosofinis kūrinys, atskleidžiantis amžiaus žmogaus dvasios ir kūno prieštaravimus.

Apžvelgiant Renesanso epochą Lietuvoje nemažai dėmesio skiriama žymiesiems XV-XVI a. valdovams, ypač svetimšaliams. Įvardijami jų nuopelnai Lietuvos kultūrai, vystymuisi, juk būtent XVI a. pradedamas knygų spausdinimas Lietuvoje. Reformacijos idėjų sklaida lemia raštijos lietuvių kalba, mokyklų atsiradimą. Išsamiai aprašomas Vilniaus Universiteto įsteigimas.

Apžvelgiant Renesanso laikų Lietuvos raštiją ne lietuvių kalba, pristatoma Lietuvos kaip daugiatautės valstybės panorama. Išsamiai supažindinama su pirmosios lietuviškos knygos atsiradimo aplinkybėmis, struktūra, apžvelgiami M. Daukšos darbai- didingi lietuvių raštijos paminklai. V. Šekspyro- puikaus intrigų meistro- kūrybos analizei pateikiama ne tik tragedija „Hamletas“, bet ir grafiškai netradicinis 46 sonetas, tarsi įrodymas, kad gali būti ir kitaip. Intriga tęsiama- kviečiama tyrinėti, kam skiriami sonetai- vyrui ar moteriai. Išsamiai aptariamas soneto žanras, lyginami skirtingų kūrėjų- V. Šekspyro ir V. Mykolaičio- Putino kūrybos įvaizdžiai, motyvai. Skyrius baigiamas išsamiu kurso kartojimo klausimynu.

BAROKO LITERATŪRA. Paskutiniame vadovėlio skyriuje apžvelgiama Baroko epochos meno raiška, stilistika, būdingiausi bruožai. Akcentuojama, kad reikšmingiausi šios epochos kūriniai į lietuvių kalbą išversti tik XXI amžiuje, tad pažintis su jais dar labai jauna, koks jaunas ir šio vadovėlio skaitytojas.

Vadovėlis parengtas laikantis literatūros programos reikalavimų, kūriniai maksimaliai priartinti mokinių amžiaus brandai- suvokiami, aktualūs, skatinantys apmąstyti ir pažinti save.

Pagarbiai Daiva Orintienė,

Sintautų pagrindinės mokyklos lietuvių kalbos mokytoja metodininkė